

SPF

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
Halfjaarverslag januari - juni 2025

Kerncijfers MVB halfjaarverslag SPF

Klimaatdoelen

SPF wil een bijdrage leveren aan het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 willen wij dat onze beleggingsportefeuille klimaatneutraal is. Zo streven we, in de route naar uiteindelijk een klimaatneutrale portefeuille in 2050, in onze aandelen wereld en creditportefeuille naar minimaal 50% reductie van de CO₂-voetafdruk in 2030 ten opzichte van die van de benchmark per ultimo 2020. Dit realiseren wij door een initiële reductie van 30% en daarna tot 2030 een gemiddelde reductie van 7% per jaar.

Speerpunten

SPF heeft 2 speerpunten:
Klimaat en Gezondheid.

584

vergaderingen
gestemd

Stemcijfers

584 Aandeelhouders-
vergaderingen
8.817 Agendapunten

862

ISSUERS EN 25
LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

- 463** Steenkool, teerzanden, schalieolie en -gas en Arctisch olie en gas
- 147** Controversiële wapens
- 103** Normschenders en goed bestuur (SFDR)
- 79** Staatsbedrijven
- 70** Tabak
- 25** Landen

106

DIALOGEN MET 75
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Arbeidsnormen	33
Milieu	32
Mensenrechten	31
Corruptie	10

Gebruik van de opbrengsten Green Bonds

Energie-efficiëntie	29%
Hernieuwbare energie	21%
Duurzaam transport	20%
Natuurlijke hulpbronnen	2%
Circulaire economie	1%
Duurzaam waterbeheer	1%
Afvalbeheer en -preventie	1%
Conservatie biodiversiteit	1%

Inhoudsopgave

1.	Inleiding verantwoord beleggen	05
2.	Uitsluitingsbeleid	09
3.	Engagement	13
3.1.	SPF en de dialoog	13
3.2.	Managementsamenvatting	15
3.3.	Normatief: Mensenrechten	19
3.4.	Normatief: Arbeidsnormen	22
3.5.	Normatief: Milieu	25
3.6.	Normatief: Anti-corruptie	28
3.7.	Escalatieoverzicht	30
4.	Stembeleid & Corporate Governance	31
5.	ESG-integratie	36
6.	Impact beleggen	38
7.	Bijlagen	40

1. Inleiding verantwoord beleggen

SPF past instrumenten van verantwoord beleggen toe bij het beheer van haar vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten door het pensioenfonds zijn ondernomen. Op de website van SPF vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

1.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

SPF houdt bij het beleggen rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd. Het gaat bij onze beleggingskeuzes om een goed én verantwoord rendement. Daarom besteedt SPF in het beleggingsbeleid aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt een belangrijke rol.

1.2. Wat zijn de uitgangspunten?

Voor het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid (hierna MVB-beleid) hanteert het pensioenfonds drie belangrijke internationaal geaccepteerde raamwerken voor verantwoord ondernemen, namelijk: het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact), de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (Guiding Principles).

Het Global Compact heeft betrekking op vier thema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage 8.1). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN conventie tegen corruptie. Het UN Global Compact verlangt van

ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook nog consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De Guiding Principles geven internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan. Deze raamwerken en de genoemde thema's vormen een belangrijk uitgangspunt voor ons MVB-beleid.

1.3. Wat doet SPF?

Verantwoord beleggen kan op verschillende manieren worden ingevuld. Daarbij staan diverse instrumenten ten dienste van SPF. Het pensioenfonds kiest voor een combinatie van verschillende instrumenten voor de uitvoering van MVB-beleid. Bij het in praktijk brengen van het MVB-beleid maakt SPF gebruik van de volgende MVB-instrumenten¹:

1. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
2. Uitsluiten;
3. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
4. ESG-integratie, het integreren van duurzaamheidsinformatie in de beleggingsprocessen;
5. Impact beleggen, green bonds, hernieuwbare energie

¹ De instrumenten en de gemaakte keuzes worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

1.4. Reikwijdte van het MVB-beleid

SPF maakt voor het beheer van het vermogen gebruik van meerdere externe vermogensbeheerders. Het MVB-beleid kan direct worden toegepast op beleggingen die zijn vormgegeven in eigen beleggingsmandaten. Wanneer SPF echter gebruik maakt van beleggingsfondsen is het niet mogelijk een eigen MVB-beleid toe te passen. Dan is het beleid van de aangestelde fondsbeheerder leidend voor de invulling en uitvoering van een eventueel MVB-beleid.

Bij (wijzigingen van) de samenstelling en invulling van de beleggingsportefeuille en managersselectie wordt geëvalueerd in hoeverre SPF haar MVB-beleid kan toepassen. SPF streeft ernaar dat het beleggingsbeleid van externe partijen zo veel mogelijk aansluit bij de MVB-doelstellingen van SPF.

Onderstaand wordt per beleggingscategorie weergegeven welke MVB-instrumenten SPF toepast. In de bijlage wordt per beleggingscategorie een tekstuele toelichting gegeven.

Beleggingscategorieën	Uitsluiten wapens	Uitsluiten Norm Schenders	Uitsluiten landen	Uitsluiten Tabak	Uitsluiten Kolen, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas	ESG Integratie*	Stemmen	Normatieve engagement
Staatsobligaties	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Credits	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	V
High Yield	V	V	n.v.t.	V	V	n.v.t.	n.v.t.	V
EMD HC	V	V	V	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
EMD LC	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hypotheken	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Vastgoed**	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	n.v.t.
Aandelen***	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	V
Private Equity	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
Infrastructuur	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
Liquide middelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.

*Met ESG Integratie wordt bedoeld het expliciet meenemen van ESG informatie in het beleggingsproces met als doel een verbeterde risico-rendementsverhouding.

** Beleid beheerder toegepast

*** Voor deelname in aandelen beleggingsfondsen wordt het stembeleid van de beheerder toegepast

LEGENDA

Niet toepasbaar	n.v.t.
Beleid SPF toegepast	V
Beleid beheerder toegepast	V
Niet toegepast	X

1.5. Due diligence beleid

SPF hanteert een due diligence beleid dat in overeenstemming is met de vereisten van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (IMVB-convenant). Met dit convenant slaan de pensioenfondsen de handen ineen om wereldwijd samen met andere partijen invloed uit te oefenen en problemen in de keten van internationaal opererende ondernemingen waarin door pensioenfondsen belegd wordt te voorkomen en aan te pakken. Dit doen zij zowel op het gebied van mensenrechten als milieu.

Het beleid is terug te vinden als bijlage van het MVB-beleid van SPF. SPF heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid van het Pensioenfonds. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan SPF.

Door onze beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeert SPF (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van SPF zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaat SPF de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaat SPF over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door het pensioenfonds staan vermeld in onderstaande tabel:

Per 30-6-2025	Aantal bedrijven uitgesloten op normatieve gronden	Nieuwe normatieve dialogen
Mensenrechten	15	8
Arbeidsnormen	6	3
Milieu	20	6
Anti-corruptie	0	2

In de bijlagen van dit MVB halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten. In hoofdstuk 4 van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Per thematisch aandachtsgebied zijn de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

1.6. Hoe legt SPF verantwoording af?

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed MVB-beleid. Tweemaal per jaar doet SPF verslag over de invulling van het MVB-beleid. Ook rapporteert SPF over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. De rapportages zijn toegankelijk via de website. De volgende documenten worden gepubliceerd:

1. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid;
2. Halfjaarlijks Verantwoord Beleggen Verslag;
3. Halfjaarlijks Voortgangsverslag Normatieve dialogen (voor het bestuur: niet publiek);
4. ESG-beleid Russell Investments;
5. Overzicht beleggingen per jaareinde;
6. a.s.r. real assets investment partners MVB jaarverslag.

1.7. Recente ontwikkelingen

1.7.1. Versterken van ESG-risicobeheer

In 2024 en 2025 heeft SPF verschillende stappen doorlopen om het ESG-risicobeheer te versterken. De acties die we daarbij hebben ondernomen zijn:

- Inventarisatie van best-practices vanuit de DNB;
- Uitwerken van een long-list en een short-list van meest materiële ESG-risico's;
- Uitvoeren van een risk self assessment van maatschappelijke ESG-risico's en financiële ESG-risico's waarbij we ook de risico's hebben afgezet tegen de risicobereidheid;
- Uitvoeren van een materialiteitsanalyse van blootstelling aan financiële ESG-risico's in de huidige beleggingsportefeuille.

Op deze manier geven we invulling aan risico identificatie, het bepalen en evalueren van de risicobereidheid, het beoordelen van onze blootstelling aan ESG-risico's, het mitigeren van ESG-risico's en het monitoren en evalueren daarvan.

Op dit moment heeft SPF geconcludeerd dat er geen ESG-risico's zijn die om direct actie of aanpassing van het beleggingsbeleid vragen. ESG-risicobeheer is echter een continue proces dus ook in 2025 en 2026 zal dit onderwerp aandacht krijgen.

2. Uitsluitingsbeleid

Er zijn verschillende redenen waarom SPF ervoor kiest om niet te beleggen in bepaalde ondernemingen. Zo kan het SPF ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die bepaalde controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, is een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. In dat geval hanteert het pensioenfonds op voorhand een uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen schenden, bijvoorbeeld rondom mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen de uitgangsbasis.

Het uitsluitingsbeleid van SPF richt zich op de volgende criteria: producenten van controversiële wapens, tabaksproducenten, steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas, structurele schenders, landen, staatsondernemingen van uitgesloten landen en ondernemingen die de vereiste van het goed bestuur schenden.

2.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor SPF uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 juli 2025 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	Nucleaire wapens Biologische wapens Chemische wapens Antipersoonsmijnen Clustermunitie Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt SPF daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 5% is. Tevens worden e-sigaretten uitgesloten van belegging.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025

Steenkool	SPF hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: 1. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. 2. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Normschenders	SPF sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven.	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Landen	In de discretionaire staatsobligaties en EMD mag niet belegd worden in obligaties geëmitteerd door landen gesanctioneerd door de VN Veiligheidsraad en EU. De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden tevens gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken: • Freedom House met de Freedom in the World index; • ITUC met de ITUC Global Rights index; • EPI (Yale) met de Environmental Performance Index; • Transparency International met de Corruption Perception Index.	EU en VN sanctielijst en ITUC	Jaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 juli 2025
Goed bestuur	SPF belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance).	MSCI	Jaarlijks	Zie de bijlagen

Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van:

- Goede managementstructuren;
- Betrekkingen met werknemers;
- Beloning van het betrokken personeel;
- Naleving van de belastingwetgeving.

Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt SPF gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

voor de
uitsluitingslijst
per 1 juli
2025

2.1.1. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabak. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar wordt het beleggingsuniversum via MSCI gescreend voor het criterium steenkool,

teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

3. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat SPF in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt SPF bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

3.1. SPF en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid van SPF. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog rondom normatieve engagement.

We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van 'UN Global Compact' principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagement programma wordt een due diligence proces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de 'UN Global Compact', OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Escalatiestrategie

SPF hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;

- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van SPF.

Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

3.2. Managementsamenvatting

In de eerste helft van 2025 vonden er veel ontwikkelingen plaats op het gebied van engagement en stemmen.

ESG-thema's liggen onder vuur in de VS

In de Verenigde Staten liggen ESG-thema's zoals diversiteit en klimaat onder vuur. Dit uit zich in terugtrekkende bewegingen van Amerikaanse ondernemingen op deze thema's. De impact reikt echter verder dan alleen het Amerikaanse bedrijfsleven. Ook bedrijven met een beursnotering in de VS, waaronder diverse Nederlandse ondernemingen en internationale vermogensbeheerders, ondervinden hiervan de gevolgen. Dit blijkt onder meer uit het terugtrekken van internationale en in de VS gevestigde vermogensbeheerders uit wereldwijde engagementsamenwerkingen.

Nieuwe regels beperken invloed van beleggers

De trend beperkt zich niet tot ESG-thema's. Nieuwe richtlijnen van de Amerikaanse beursautoriteit maken het voor beleggers met een belang van meer dan 5 procent in een onderneming moeilijker om effectief engagement te voeren. Daarnaast ligt de rol van stemadviseurs in de VS onder vuur. Critici stellen dat deze partijen te veel invloed uitoefenen op het stemgedrag van beleggers. Daarbij wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat veel investeerders een eigen stembeleid hanteren en dat stemadviseurs juist een cruciale rol spelen in het faciliteren van geïnformeerde besluitvorming. Ook in de staat Delaware, waar veel Amerikaanse ondernemingen formeel gevestigd zijn, is druk ontstaan om regelgeving aan te passen ten nadele van de inspraak van institutionele beleggers.

De EU ziet juist positieve effecten van ESG-regelgeving

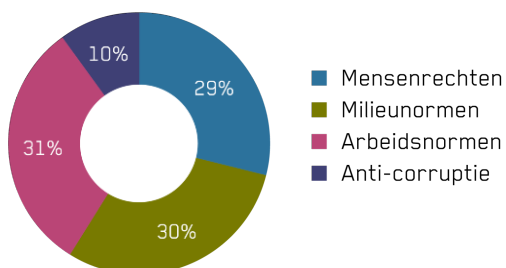
De EU evalueert de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)-regelgeving². Er wordt gekeken naar vereenvoudiging. Toch zien we nu al door onze engagementtrajecten dat de kwaliteit van duurzaamheidsverslaggeving en ESG-data verbetert. Andere landen nemen elementen van de CSRD over.

² De CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) is een Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om transparant te rapporteren over milieu-, sociale en governancefactoren volgens uniforme duurzaamheidsstandaarden.

3.2.1. Overzicht normatief engagementprogramma

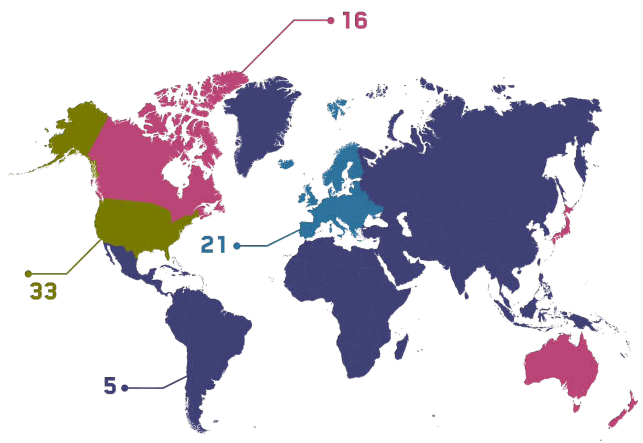
SPF vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind juni 2025 maken 75 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 106 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 18 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

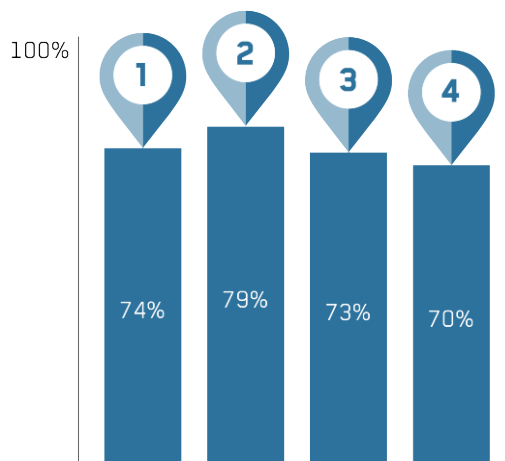
Voor normatieve dialogen onderscheiden we vier mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de [bijlage: Normatieve dialoog](#).

MIJLPALEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van Beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

MIJLPAALVERDELING³

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van Beleid
3. Herstel en Verhaal
4. Opheffen en/ of Voorkomen

AFGESLOTEN DIALOGEN

Onderneming	Normschending
ABB Ltd.	Anti-corruptie
Shell Plc	Milieu
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Anti-corruptie

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

Over de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma zijn 74 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 6 ondernemingen is gedurende de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode zijn de in de onderstaande tabel genoemde dialogen (succesvol) afgesloten. In sommige dialogen werden escalatiemaatregelen toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

³ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

3.3. Normatief: Mensenrechten

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN MENSENRECHTENSCHENDING H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
Cardinal Health, Inc.
CVS Health Corporation
JSW Steel Limited
McKesson Corporation
Snowflake Inc.
Walgreens Boots Alliance, Inc.
Cencora, Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁴. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het subhoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

MIJLPALEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Cencora, Inc.	8	15-1-2020	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Robinhood Markets, Inc.	7	15-7-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Cardinal Health, Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McKesson Corp.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
CVS Health Corporation	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
JSW Steel Limited	8	17-2-2025	India	India				
Snowflake Inc.	6	17-2-2025	Verenigde Staten					
Walgreens Boots Alliance Inc	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

⁴ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

3.4. Normatief: Arbeidsnormen

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN ARBEIDSNORMSCHENDING

H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
FAST RETAILING CO., LTD.
Accenture Plc

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁵. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

MIJLPALEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Amazon.com, Inc.	9	15-7-2022	Verenigde Staten	Italië				
Starbucks Corporation	9	17-7-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Carrefour SA	6	15-10-2024	Frankrijk	China				
Target Corporation	6	15-10-2024	Verenigde Staten	China				
Alphabet Inc.	7	17-2-2025	Verenigde Staten	Frankrijk				
FAST RETAILING CO., LTD.	6	17-2-2025	Japan	China				
Alphabet Inc.	8	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Accenture Plc	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

⁵ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

3.5. Normatief: Milieu

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieunormschending.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN MILIEUNORMSCHENDING H1 2025

Onderneming
Toyota Motor Corp.
AltaGas Ltd.
Consolidated Edison, Inc.
First Quantum Minerals Ltd.
Sora Enso Oyj
Volkswagen AG

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

MIJLPALLEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Shell plc	5	15-7-2022	Verenigd Koninkrijk	Nigeria				
NextEra Energy, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toyota Motor Corp.	7	17-2-2025	Japan	Japan				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Panama				
Volkswagen AG	7	15-4-2025	Duitsland	Duitsland				
AltaGas Ltd.	8	15-4-2025	Canada	Verenigde Staten				
Consolidated Edison, Inc.	8	15-4-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Sora Enso Oyj	7	15-4-2025	Finland	Finland				

⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Shell Plc

In maart 2025 voltooide Shell Plc de verkoop van de Nigeriaanse dochteronderneming SPDC aan Renaissance, een consortium van Nigeriaanse en internationale energieondernemingen. SPDC werd herhaaldelijk bekritiseerd vanwege olielekages en trage sanering in de Niger Delta. Hoewel Shell regelmatig updates verstrekke over preventie en herstelmaatregelen, bleef het volume aan lekages hoog, met een piek van 24.000 vaten in 2021.

Shell stelde dat sabotage de voornaamste oorzaak was, maar nam wel verantwoordelijkheid voor het opruimen van alle lekages. Ondanks het vertrek van Shell uit de onshore activiteiten in Nigeria, blijft de aanhoudende milieuvervuiling zorgen baren. Naar aanleiding van de verkoop heeft ISS ESG het normatieve oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten. Achmea IM blijft via Eumedion in dialoog met Shell over het herstel van historische vervuiling in de Niger Delta (zie ESG dialoog Nederland).

3.6. Normatief: Anti-corruptie

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2025 met de in de onderstaande tabel weergegeven ondernemingen een dialoog gestart over (vermeende) corruptie.

GEÏNITIEERDE DIALOGEN CORRUPTIE H1 2025

Onderneming
Alphabet Inc.
The Toronto-Dominion Bank
Booking Holdings Inc.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
ABB Ltd.	4	17-4-2023	Zwitserland	Zuid-Afrika				
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	5	16-10-2023	Zweden	Irak				
Apple Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten					
Alphabet Inc.	9	17-2-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Toronto-Dominion Bank	7	17-2-2025	Canada	Verenigde Staten				
Booking.com	7	15-4-2025	Verenigde Staten	Spanje				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Afgesloten dialogen

ABB Ltd.

In december 2022 ging ABB Ltd. een driejarig 'Deferred Prosecution Agreement' aan met de Amerikaanse autoriteiten, vanwege beschuldigingen van omkoping in Zuid-Afrika. De onderneming zou 37 miljoen dollar hebben betaald aan een derde partij, deels bedoeld als steekpenningen aan een hoge ambtenaar van het staatsenergiebedrijf Eskom. ABB erkende schuld en stemde in met een boete en terugbetaling van in totaal 327 miljoen dollar. In communicatie met ISS ESG in december 2022 en januari 2024 verklaarde ABB dat het de geldboete heeft betaald, betrokken medewerkers heeft ontslagen en interne controlemechanismen, compliance en aanbestedingsprocedures heeft aangescherpt. De onderneming blijft tot eind 2025 voortgangsrapportages indienen bij de Amerikaanse beursautoriteit. ISS ESG heeft het normatief oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

Telefonaktiebolaget LM Ericsson

In juni 2024 maakte Ericsson bekend dat het toezichtstraject door een onafhankelijke compliance-monitor succesvol is afgerond. Dit traject volgde op een schikkingsovereenkomst met het Amerikaanse ministerie van Justitie, naar aanleiding van beschuldigingen van corruptie in Irak tussen 2011 en 2019. In 2022 erkende Ericsson dat een intern onderzoek uit 2019 ernstige compliance-schendingen had blootgelegd, waaronder het gebruik van geheime geldreserves, buitenlandse reizen voor Iraakse defensiefunctionarissen en betalingen via tussenpersonen aan bedrijfsleiders en mogelijk aan terroristische groeperingen. De bevindingen werden pas openbaar nadat media hierover berichtten. In maart 2023 pleitte Ericsson schuldig en betaalde een boete van 206,7 miljoen dollar. Na afronding van het toezichtstraject en bevestiging dat het anti-corruptieprogramma effectief functioneert, heeft ISS ESG het normatieve oordeel opgewaardeerd van Oranje naar Groen en het engagement afgesloten.

3.7. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van

2025 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode.

OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Starbucks Corporation	Geverifieerde schending Arbeidsnormen.	Tegen herbenoeming bestuurder gestemd.
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.	Tegen herbenoeming Chair gestemd.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Te escalaren dialogen

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de

piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde schending Corruptie. Vermeende schendingen Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde schending Corruptie. Vermeende schendingen Arbeidsnormen (5x).
Shell Plc	Geverifieerde schending Milieunormen. Vermeende schendingen Mileunormen en Arbeidsnormen.
Starbucks Corporation	Geverifieerde schending Arbeidsnormen.
Uber Technologies, Inc.	Vermeende schendingen Arbeidsnormen (2x) en Mensenrechten.

4. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. SPF belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan SPF invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. SPF doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kan SPF invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie.

4.1. SPF als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 8.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

SPF voldoet aan de bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code. Op de website van het Pensioenfonds zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid, wat is opgenomen in het MVB-beleid;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe historisch gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

4.2. Stemgedrag SPF

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is de drukste periode qua stemmen. De meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten vinden namelijk in de eerste helft van het jaar plaats.

Aandeelhoudersvoorstellen en ESG-trends

Het aantal Environmental & Social (E&S) gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen daalde dit half jaar aanzienlijk. Deze daling is deels te verklaren door de herziene richtlijnen van de Amerikaanse toezichthouder de Securities and Exchange Commission (SEC), die het voor ondernemingen makkelijker maakten om voorstellen te weren. Tegelijkertijd nam het aandeel 'anti-ESG' voorstellen verder toe, met name in de Verenigde Staten. Deze voorstellen zijn vaak zodanig geformuleerd dat het niet direct duidelijk is of ze pro- of anti-ESG zijn. Op basis van ons stembeleid wordt er tegen dit soort anti-ESG voorstellen gestemd. De gemiddelde steun voor klimaatgerelateerde voorstellen daalde verder.

Verloop aandeelhoudersvergaderingen

Ondanks dat activistische acties tijdens aandeelhoudersvergaderingen ook dit jaar plaatsvonden, waren ondernemingen beter voorbereid op verstoringen. Door aangescherpte procedures konden vergaderingen na korte onderbrekingen worden voortgezet. Wel leidde dit tot complexere

aanmeldprocessen en strakkere deadlines voor steminleg, wat operationele druk gaf binnen de toch al krappe tijdslijnen.

Beloningsvoorstellen en aandeelhoudersactivisme

In zowel de Verenigde Staten als Europa steeg de CEO-beloning, wat leidde tot meer tegenstemmen, vooral bij onvoldoende onderbouwing. Transparantie en eenvoud in beloningsstructuren blijven belangrijke criteria bij de beoordeling. Daarnaast was er een toename van 'vote-no' campagnes, waarbij aandeelhouders hun ongenoegen uiten zonder een volledige 'proxy fight' te starten. Deze vorm van activisme vraagt om alertheid bij agendavoorbereiding en engagement.

Politieke en juridische context

De politieke druk op ESG-initiatieven nam verder toe. In de Verenigde Staten leidde dit tot juridische stappen tegen grote vermogensbeheerders en een terugtrekking van diverse partijen uit netwerken zoals de Net Zero Asset Managers Initiative. Tegelijkertijd pasten veel ondernemingen hun taalgebruik aan: termen als "diversiteit" en "inclusie" maken plaats voor neutralere formuleringen zoals "ondersteuning van alle medewerkers". In de dialogen gaven ondernemingen aan diversiteit van belang te vinden en dit intern te blijven nastreven. Dit zullen we monitoren. Tegen deze achtergrond is het van belang om een consistent en goed onderbouwd stembeleid te hanteren dat aansluit bij de eigen overtuigingen en langetermijnvisie, en dat niet afhankelijk is van tijdelijke politieke of maatschappelijke druk. Onder andere om deze reden hanteren we een eigen op maat gemaakt stembeleid.

Opkomende thema's: AI en technologie

Voorstellen met betrekking tot kunstmatige intelligentie (AI) en datagebruik namen toe, hoewel de steun nog beperkt is. Wel groeit de aandacht voor toezicht door de raad van bestuur op AI-gerelateerde risico's, wat mogelijk een structureel thema wordt in toekomstige stemseizoenen. We houden ontwikkelingen in de gaten.

Stemactiviteiten van SPF

SPF stemde in het afgelopen halfjaar in totaal op **584 vergaderingen**, waarvan **8.817 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **21% tegen het management gestemd**. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen over het afgelopen halfjaar.

MANAGEMENTVOORSTELLEN H1 2025¹

	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	574	43%
Aandelen gerelateerd	513	5%
Statuten gerelateerd	89	3%
Beloning	1025	57%
Benoemingen	4895	14%
Bestuurders gerelateerd	703	6%
Duurzaamheid	30	0%
Klimaat	6	67%
Overig	9	22%
Geen research	1	100%
Niet-routinematig	24	13%
Routine	580	5%
Sociaal	27	0%
Strategische transacties	25	8%
Overname gerelateerd	81	6%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

REGIONALE VERDELING H1 2025

Land	Aantal
Australia	2
Austria	2
Belgium	5
Bermuda	1
Canada	32
Cayman Islands	1
Curacao	1
Denmark	10
Finland	8
France	19
Germany	21
Hong Kong	5
Ireland	10
Isle of Man	1
Israel	1
Italy	8
Japan	83
Jersey	2

Liberia	1
Luxembourg	2
Netherlands	15
Norway	6
Portugal	1
Singapore	3
Spain	8
Sweden	11
Switzerland	19
USA	272
United Kingdom	34

Op de website van SPF kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

SPF maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het stembeleid specifieke analyses op. Zo past SPF voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

4.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar zijn 369 **aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en is onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

SPF toetst de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Er wordt niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie gestemd, ook al past

deze binnen de speerpunthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend, wordt tegen gestemd.

AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H1 2025¹

	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	4	50%
Statuten gerelateerd	6	76%
Beloning	34	38%
Corporate Governance	39	28%
Benoemingen	28	46%
Bestuurders gerelateerd	41	29%
Duurzaamheid	45	84%
Klimaat	54	15%
Overig	26	96%
Niet-routinematig	6	67%
Routine	15	53%
Sociaal	71	7%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

4.3.1. Resoluties

Klimaat

Alphabet

Aandeelhouders willen duidelijkheid over haalbaarheid klimaatdoelen Alphabet

Trillium ESG Global Equity Fund en medeondertekenaars dienden een voorstel in bij Alphabet. Ze willen aanvullende informatie over de haalbaarheid van de klimaatdoelen voor 2030.

Zorgen over stijgende uitstoot door AI

De indieners maken zich zorgen over de toename van broeikasgasuitstoot. Die stijging komt vooral door het groeiende energieverbruik van AI-toepassingen. Ze vragen om scenarioanalyses, stresstests van de strategie en een inschatting van de impact van afzonderlijke maatregelen.

Alphabet erkent de complexiteit van de doelen

Alphabet zegt al veel te rapporteren over zijn klimaatstrategie. Dat gebeurt onder andere in het jaarlijkse Environmental Report. Het bedrijf erkent dat AI het behalen van de doelen moeilijker maakt. Tegelijk geeft het aan dat het beleid voortdurend wordt aangepast aan nieuwe inzichten en regels.

Voorstel biedt aandeelhouders meer inzicht

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe haalbaar de doelen zijn. Ook maakt het duidelijker of het huidige beleid effectief is. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd.

Het voorstel kreeg 8,2% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Biodiversiteit

The Home Depot

Aandeelhouders willen inzicht in biodiversiteitsbeleid Home Depot

Domini Impact Equity Fund vraagt Home Depot een beoordeling te publiceren van de impact en afhankelijkheid van biodiversiteit, over de hele waardeketen.

Beleggers missen analyse van risico's door ontbossing

Volgens de indiener loopt Home Depot risico's door verlies van biodiversiteit. Denk aan ontbossing in de toeleveringsketen. Er is nog geen duidelijke analyse van deze risico's. Daardoor weten beleggers niet hoe het bedrijf hiermee omgaat.

Home Depot wijst op bestaand beleid en rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Home Depot zegt al te rapporteren over biodiversiteit. Het bedrijf publiceert onder andere een Sustainable Forestry Report en een Wood Purchasing Policy. Ook beantwoordt het vragen van het CDP en werkt het met leveranciers aan duurzame houtinkoop.

Voorstel geeft beter zicht op afhankelijkheid van biodiversiteit

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe Home Depot zijn afhankelijkheid van biodiversiteit in kaart brengt en beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel is verworpen met 16,6% steun.

Plastics

PepsiCo, Inc.

Aandeelhouders willen rapport over plasticvervuiling van PepsiCo

As You Sow vraagt PepsiCo om te rapporteren over haar vervuiling door flexibele plastic verpakkingen, inclusief het formuleren van doelstellingen voor het verminderen van het totale gebruik van plastic verpakkingen.

Flexibele verpakkingen zijn lastig te recyclen

Volgens de indiener loopt PepsiCo achter op haar eigen doelen voor plasticreductie. Flexibele verpakkingen zijn moeilijk te hergebruiken. Daarom is extra rapportage

nodig om risico's te beheersen en alternatieven te ontwikkelen.

PepsiCo vindt het voorstel te beperkt

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. PepsiCo zegt al te werken aan circulaire verpakkingsooplossingen. Volgens het bedrijf voegt het voorstel weinig toe en is het te smal van opzet.

Voorstel geeft inzicht in bijdrage aan plasticvervuiling

Het voorstel helpt aandeelhouders te begrijpen hoe PepsiCo haar impact op plasticvervuiling meet en vermindert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 15,6% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Artificial Intelligence

Apple Inc.

Aandeelhouders willen transparantie over AI-datagebruik bij Apple

Het National Legal and Policy Center vraagt Apple om jaarlijks te rapporteren over risico's bij het gebruik van externe data voor AI. Ook wordt gevraagd naar de maatregelen die Apple neemt om deze risico's te beperken en hoe de effectiviteit daarvan wordt beoordeeld.

Zorgen over spanningen tussen privacy en AI-samenwerkingen

De indiener maakt zich zorgen over samenwerkingen met partijen zoals OpenAI en Meta. Die zouden minder strikte privacyregels hanteren dan Apple. Meer openheid over datagebruik en ethiek is volgens hem nodig.

Apple wijst op bestaande rapportages en waarborgen

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Apple zegt al te rapporteren over AI en privacy. AI-modellen worden getraind op gelicentieerde en openbare data, niet op persoonlijke gegevens. Voor het delen van data met ChatGPT vraagt Apple toestemming. Ook zijn er technische maatregelen zoals Private Cloud Compute.

Voorstel geeft extra inzicht in risico's van AI-data

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Apple risico's van AI-datagebruik beheert. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,6% van de stemmen en is daarmee verworpen. Dat is een opvallend percentage, gezien de nieuwheid van dit soort voorstellen.

Gezondheid

The Coca-Cola Company

Aandeelhouders vragen om onderzoek naar veiligheid van zoetstoffen

CommonSpirit Health en mede-indieners willen dat Coca-Cola de gezondheidsrisico's van niet-suikerzoetstoffen laat onderzoeken. Ook wordt gevraagd om transparantie over de wijze waarop Coca-Cola deze risico's beoordeelt, welke externe bronnen daarbij worden geraadpleegd, en of er sprake is van financiële betrokkenheid bij onderzoek of adviesorganen.

Zorgen over aspartaam en reputatierisico's

De indieners wijzen op zorgen van de WHO en IARC over zoetstoffen zoals aspartaam. Ze vinden dat Coca-Cola onvoldoende laat zien waarop haar keuzes zijn gebaseerd. Dat kan risico's opleveren voor de reputatie van het bedrijf, zeker gezien de wereldwijde aanwezigheid.

Coca-Cola wijst op goedkeuring door autoriteiten

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Coca-Cola gebruikt alleen zoetstoffen die zijn goedgekeurd door instanties zoals de FDA en de Europese Voedselveiligheidsautoriteit. Het bedrijf zegt transparant te zijn over beleid en investeringen in onderzoek. NSS helpen volgens Coca-Cola om het suikergehalte in producten te verlagen.

Voorstel geeft inzicht in risico's en aanpak

Het voorstel helpt aandeelhouders beter te begrijpen hoe Coca-Cola omgaat met mogelijke risico's van NSS. Daarom is, op basis van het stembeleid, vóór het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg 11,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

Arbeidsrechten

Deere & Company

Aandeelhouders vragen rapport over werving bij Deere

Het National Legal and Policy Center wil dat Deere jaarlijks rapporteert over verschillen in werving op basis van geslacht en etniciteit. Ook moet het rapport ingaan op mogelijke risico's voor het bedrijf, zoals reputatieschade of problemen bij het aantrekken van personeel.

Zorgen over nadruk op diversiteit en inclusie

De indieners vinden dat Deere te veel nadruk legt op diversiteit en inclusie (DEI). Ze vrezen dat dit leidt tot oneerlijke behandeling van andere groepen. Ze willen dat het bedrijf laat zien dat werven gebeurt op basis van geschiktheid.

Deere wijst op bestaande rapportages

Het bestuur raadt aan om tegen het voorstel te stemmen. Deere publiceert al informatie over personeelsopbouw, onder andere in het Business Impact Report en het EEO-1 rapport. Een extra rapport zou volgens het bestuur weinig toevoegen en onnodige kosten veroorzaken.

Voorstel past niet bij uitgangspunten van gelijke behandeling

Het voorstel heeft een anti-ESG insteek en suggereert dat diversiteitsbeleid schadelijk is. Dat past niet bij het uitgangspunt van gelijke kansen. Daarom is, op basis van het stembeleid, tegen het voorstel gestemd. Het voorstel kreeg slechts 1,3% van de stemmen en is daarmee verworpen.

5. ESG-integratie

SPF neemt bij voorkeur duurzaamheidsinformatie mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd. SPF heeft de overtuiging dat het structureel meewegen van ESG-informatie op de lange termijn bijdraagt aan het verbeteren van de rendement-risico karakteristieken van de portefeuille. SPF bepaalt hierom per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in de praktijk toegepast kunnen worden.

5.1. ESG Risico's en ESG factoren

SPF integreert, waar relevant, op structurele wijze ESG-risico's en ESG-factoren in het beleggingsproces. SPF streeft naar een portefeuille waarvan het ESG-profiel beter is dan dat van de benchmark.

Best-in-class

SPF zet in de aandelenportefeuille ESG-integratie in via een best-in-class benadering. SPF is van mening dat bedrijven die op ESG-gebied sterk achterblijven bij sectorgenoten, niet in de beleggingsportefeuille horen. SPF heeft besloten om bij het beheer van de aandelenportefeuille ontwikkelde landen een best-in-class benadering toe te passen. Bedrijven met een ESG rating B of CCC worden uitgesloten van belegging. Daarbij wordt als prestatiedoelstelling opgenomen dat er minimaal een 15% betere ESG score is op portefeuilleniveau dan de MSCI Wereldindex, met als restrictie dat de individuele scores op E, S en G ten minste gelijk zijn aan de benchmark.

Daarnaast voert SPF bij de portefeuille niet-staatobligaties (bedrijfsobligaties) het beleid dat de ESG rating van de portefeuille minimaal gelijk moet zijn aan de ESG-rating van de benchmark.

5.2. CO₂(e)-emissiereductie

SPF heeft in de klimaatdoelstellingen verwoord te willen bijdragen aan de doelstelling van het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde beperkt te houden tot 1,5°C. De langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050. Dit beleid wordt tot uitvoering gebracht in de aandelen- en credit portefeuille. Specifiek wordt het volgende gedaan:

- Bij de samenstelling van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt een CO₂ reductie doelstelling van 30% meegegeven ten opzichte van de reguliere MCSI Ontwikkelde Markten benchmark.
- Binnen credits wordt de CO₂-voetafdruk van de portefeuille vergeleken met die van de benchmark. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO₂-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren worden de broeikasgasemissies in één keer met 30% verlaagd en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%.

CO₂ intensiteit van de beleggingsportefeuille

Om de invloed van de verschillende broeikasgassen te kunnen optellen, worden de emissiecoëfficiënten omgerekend naar zogeheten CO₂-equivalenten. Deze broeikasgassen zijn gedefinieerd in het verdrag van Kyoto en betreffen: koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄), stikstofoxide (N₂O), fluorkoolwaterstoffen (HFK's), perfluorkoolstoffen (PFK's), zwavelhexafluoride (SF₆) en stikstoftrifluoride (NF₃).

Het broeikasgasprotocol maakt op basis van de herkomst van een broeikasgas onderscheid naar: scope 1: directe CO₂-emissies, scope 2: indirecte CO₂-emissies door opwekking van gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte en scope 3: CO₂-emissies in de gehele levenscyclus van alle producten die het bedrijf koopt, vervaardigt en/of verkoopt. De CO₂-intensiteit van de portefeuilles is gebaseerd op de scope 1+2 emissies van de ondernemingen in de portefeuille.

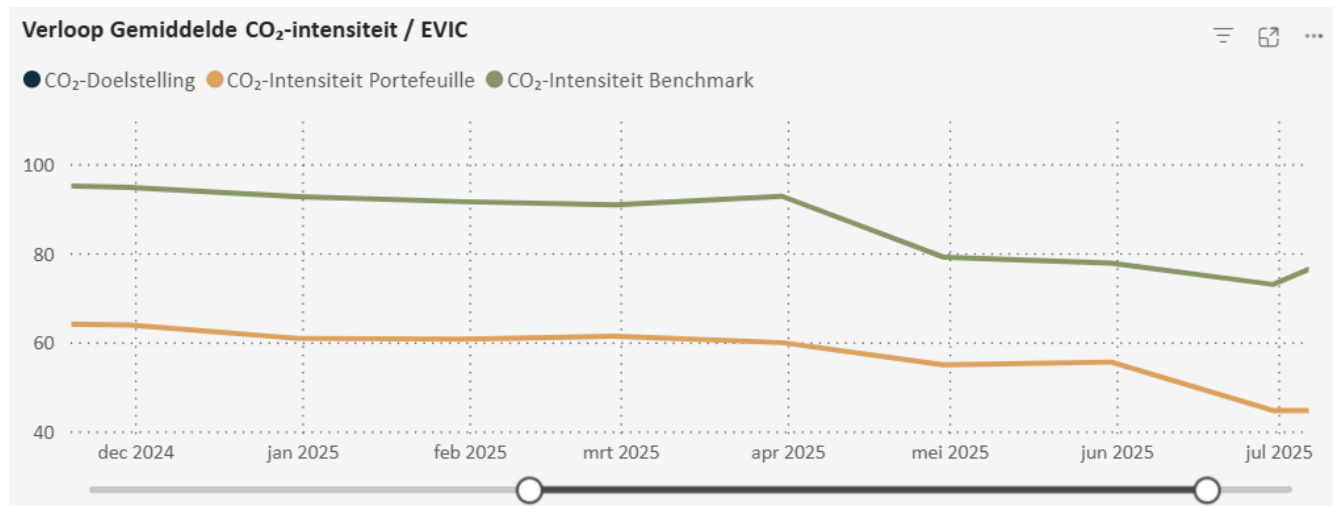
Resultaat per 30 juni 2025

Om de CO₂/EVIC voor een bedrijf te bepalen worden de totale CO₂-emissies^a van het bedrijf gedeeld door de EVIC van het bedrijf (*Enterprise Value Including Cash*^b): de som van de marktwaarde van de geëmitteerde aandelen en de uitstaande schulden. Om de CO₂/EVIC voor een belegger te bepalen wordt dit getal vervolgens vermenigvuldigd met de marktwaarde van het aandelen- en obligatiebelang van de belegger in het bedrijf. Het resultaat is een maatstaf die aangeeft welk deel van de uitstoot van het bedrijf kan worden toegerekend aan de positie van SPF. De gewogen CO₂-intensiteit van de module rendement is 45. Hieronder

vallen de aandelenportefeuille met een gewogen CO₂-intensiteit van 34 en de vastrentende waarde portefeuille met een gewogen CO₂-intensiteit van 11. De gewogen CO₂-intensiteit van de creditportefeuille, die valt onder de module rente, is 32.

De schommelingen in de grafiek worden mede veroorzaakt door de marktbevingen.

VERLOOP GEWOGEN CO2 INTENSITEIT

⁸ In eerste instantie gaat het om de scope 1 & 2 emissies van het bedrijf (scope 1 betreft de directe uitstoot door het bedrijf door bijvoorbeeld het gebruik van voertuigen met verbrandingsmotor. Scope 2 betreft de indirecte uitstoot door het gebruik van energie die is opgewekt door de verbranding van fossiele brandstoffen). In de komende jaren is het de bedoeling dat hier ook scope 3-data aan wordt toegevoegd. In scope 3 data wordt de uitstoot van toeleveranciers en gebruikers van de producten ook meegenomen. De CO₂-intensiteit wordt voor de individuele ondernemingen bepaald door de CO₂-emissies van een onderneming te corrigeren voor de gegenereerde omzet (in miljoen USD). De CO₂-intensiteit van de portefeuille wordt bepaald aan de hand van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit methodiek (weighted average carbon intensity). Waarbij de CO₂-intensiteit (tCO₂ per miljoen dollar omzet) van een onderneming op basis van het portfoliogewicht toegekend wordt aan de portefeuille. Op de Y-as wordt de CO₂-intensiteit aangegeven.

⁹ PCAF definitie voor EVIC: The sum of the market capitalization of ordinary shares at fiscal year-end, the market capitalization of preferred shares at fiscal year-end, and the book values of total debt and minorities' interests. No deductions of cash or cash equivalents are made to avoid the possibility of negative enterprise values.

6. Impact beleggen

Impactbeleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement (Global Impact Investors Network (GIIN)). Impactbeleggingen zijn belangrijk om een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Het pensioenfonds zet zich daarom in om deze bijdrage te leveren. Op dit moment doen wij dat via green bonds en Infrastructuur (hernieuwbare energie).

6.1. Green Bonds

Als onderdeel van de ambities belegt SPF ruim 4,5% van haar vastrentende waarde portefeuilles in Green Bonds. Voor de staat- en bedrijfsobligatieportefeuilles zijn green bond streefallocaties opgesteld. Deze streefpercentages worden periodiek geëvalueerd. Onderdeel is de belegging in het Achmea IM Green Bond Fund.

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame ofwel 'groene' projecten. Deze zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen.

Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus echt als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond

Initiative een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering. Er wordt een eigen raamwerk gehanteerd voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dit raamwerk is gebaseerd op de criteria ('taxonomie') van het Climate Bond Initiative, dat ook de Green Bond Principles volgt. Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat het uitgeven van een green bond past binnen de strategie van de uitgevende instelling. De mate waarin de bond en het gebruik van de opbrengsten overeen komt met de EU Taxonomie, wordt tevens meegenomen in de beoordeling.

Gebruik van de opbrengsten

Onderstaand het gebruik van de opbrengsten voor het Green Bond Fund per 30-6-2025:

GEBRUIK VAN DE OPBRENGSTEN PER 31-12-2024

Thema	%
Hernieuwbare energie	21
Energie-efficiëntie	29
Duurzaam transport	20
Duurzame circulaire economie	1
Duurzaam waterbeheer	1
Afvalbeheer en -preventie	1
Natuurlijke hulpbronnen	2
Conservatie biodiversiteit	1
Geen data beschikbaar	26

Vermeden CO₂

Het Achmea IM Euro Green Bond Fund droeg met haar financiering in 2024 bij aan een totale uitkomst van 253,634 ton vermeden CO₂-emissies. Per geïnvesteerde miljoen euro is dat 208,1 ton aan vermeden CO₂-emissies¹⁰.

¹⁰ Voor de berekening van de vermeden emissies, maken we gebruik van de gegevens die de uitgevende instellingen rapporteren in hun impactrapportages. We gebruiken de informatie over metrische ton CO₂ (equivalenten) en rekenen deze om naar vermeden ton CO₂ per 1 miljoen geïnvesteerde euro's ofwel, (CO₂/€mil.). Waar nodig herleiden we de gerapporteerde informatie naar deze indicator als daarvoor voldoende informatie beschikbaar is.

Voorbeeld beoordeling Green Bond raamwerk: De Volksbank

De Volksbank is de vierde grootste retailbank in Nederland met meer dan 3,2 miljoen klanten. De strategie van de Volksbank voor 2021-2025, 'Beter voor elkaar – van belofte naar impact', richt zich onder andere op het hebben van een meetbare positieve impact op de samenleving.

In november 2024 heeft de Volksbank een green bond ter waarde van EUR 500 miljoen uitgebracht. De opbrengsten van de green bond gaan volledig naar groene activa zoals groene gebouwen en hernieuwbare energie. De uitgifte van deze green bond draagt bij aan de strategie van de Volksbank op een of meerdere van de pijlers: klimaat, biodiversiteit of mensenrechten. De Volksbank doet dit actief door een set van criteria te stellen aan investeringen die bijdrage aan duurzaamheid.

De Volksbank heeft in het green bond framework een duidelijke beschrijving gegeven van de use of proceeds, waarin de EU Taxonomy economische activiteiten benoemd worden en selectiecriteria hanteert die in lijn zijn met ons green bond raamwerk en de CBI Taxonomy. Het toewijzen en beheren van de opbrengsten zijn helder beschreven en de rapportage vooruitzichten zijn voorzien van de juiste impact en output metrics.

De Second party opinion van ISS Corporate Solutions oordeelt dat het raamwerk van De Volksbank voldoet aan de Green Bond Principles van de International Capital Market Association (ICMA) van 2021.

Voorbeeld beoordeling Green Bond impact rapport: Société du Grand Paris

De Green bond van Société du Grand Paris van EUR 1 miljard is in april 2023 uitgebracht, die bijdraagt aan het Grand Paris Express project. Grand Paris express is een project van openbaar vervoer waar in netwerk van 200km aan tunnels in vier verschillende metro lijnen plus 2 verleningen van bestaande lijnen.

In 2023 is het zuidelijke deel van lijn 15 gelegd en hebben ze de mijlpaal van meer dan 100 km aan tunnels behaald.

In totaal draagt de uitkomst van deze green bond bij aan de theory of change van het Green Bond Fund door jaarlijks 28747 ton CO₂-eq aan GHG-emissies vermeden. Per miljoen EUR worden er jaarlijks 28,75 ton CO₂-eq aan GHG-emissies vermeden.

7. Bijlagen

7.1. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

7.2. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

Principe De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid

gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

7.3. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

7.4. Uitsluitingen per 1 juli 2025

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen zijn verkocht. Geen nieuwe aandelen of obligaties worden aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

Controversiële wapens

Zie onderstaand de uitsluitingslijst voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens¹¹:

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Property REIT, Inc.
- Brookfield Renewable Partners ULC
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- Cohort plc
- Costain Group PLC
- Curtiss-Wright Corporation
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Exail Technologies SA
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Jacobs Engineering Group, Inc.
- Jacobs Solutions Inc.
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MTAR Technologies Limited
- Northrop Grumman Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Steel Partners Holdings L.P.
- Tennessee Valley Authority

¹¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Walchandnagar Industries Limited
- Wartsila Oyj Abp

Per 1 juli 2025 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens

Definitieve uitsluitingslijst cluster munitie 2025

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. De ondernemingen op de lijst zijn vooralsnog hetzelfde als op de definitieve lijst 2024. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik heeft de AFM deze ondernemingen op haar risicoradar voor 2025:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van cluster munitie;
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van cluster munitie;
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van cluster munitie.

Net als voorgaande jaren, zijn niet-beursgenoteerde ondernemingen niet opgenomen in de lijst voor 2025.

Tabak

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen uitgesloten¹²

- 22nd Century Group, Inc.
- 7-Eleven, Inc.
- Al-Eqbal Company for Investment PLC
- Alimentation Couche-Tard Inc.
- Altria Group, Inc.
- ARKO Corp.
- Avolta AG
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco p.l.c.
- Casey's General Stores, Inc.

- Charoen Pokphand Foods PCL.
- CP All Public Co. Ltd.
- Dufry One B.V.
- Duvanska Industrija Coka AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Company Limited
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Murphy Oil USA, Inc.
- Murphy USA Inc.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Performance Food Group Company
- Performance Food Group, Inc.
- Philip Morris International Inc.
- President Chain Store Corporation
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Seven & I Holdings Co., Ltd.
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Sligro Food Group NV
- Smoore International Holdings Limited
- Societe Ivoirienne des Tabacs (SITAB)
- Swedish Match AB
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en

Arctische olie- en gas

Uitsluitingen per 1 juli 2025, waarvan green bonds tevens niet toegestaan zijn

- Adani Power Limited
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Antero Resources Corporation
- ARC Resources Ltd.
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative

¹² Bron: Achmea Investment Management, Bloomberg

- Baytex Energy Corp.
 - Birchcliff Energy Ltd.
 - BKV Corporation
 - Canadian Natural Resources Limited
 - Cenovus Energy Inc.
 - CESC Limited
 - China Power International Development Limited
 - China Resources Power Holdings Co., Limited
 - China Shenhua Energy Company Limited
 - Chord Energy Corporation
 - Civitas Resources, Inc.
 - CNX Midstream Partners LP
 - CNX Resources Corporation
 - Coal India Limited
 - Comstock Resources, Inc.
 - Core Natural Resources, Inc.
 - Coterra Energy Inc.
 - Crescent Energy Company
 - Crescent Energy Finance LLC
 - Datang International Power Generation Co., Ltd.
 - Devon Energy Corporation.
 - Diamondback Energy, Inc.
 - DMCI Holdings, Inc.
 - Duke Energy Indiana, LLC
 - Electric Power Development Co., Ltd.
 - Enea SA
 - EOG Resources, Inc.
 - EQM Midstream Partners, LP
 - EQT Corporation
 - Expand Energy Corporation
 - Exxaro Resources Limited
 - Freehold Royalties Ltd.
 - GD Power Development Co., Ltd.
 - Geo Energy Resources Limited
 - Granite Ridge Resources, Inc.
 - Gujarat Mineral Development Corporation Limited
 - Gulfport Energy Corporation
 - HighPeak Energy, Inc.
 - Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
 - Hokuriku Electric Power Company
 - Huadian Power International Corporation Limited
 - Huaneng Power International, Inc.
 - Imperial Oil Limited
 - Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
 - Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
 - JSW Energy Limited
 - JSW Hydro Energy Ltd.
 - Kimbell Royalty Partners, LP
 - Louisville Gas and Electric Company
 - Magnolia Oil & Gas Corporation
 - Marathon Oil Corporation
 - Matador Resources Company
 - MEG Energy Corp.
 - National Fuel Gas Company
 - New Hope Corporation Limited
 - Northern Oil and Gas, Inc.
 - NTPC Limited
 - NuVista Energy Ltd.
 - Obsidian Energy Ltd.
 - Occidental Petroleum Corporation
 - Okinawa Electric Power Company, Incorporated
 - Ovintiv Inc.
 - Peabody Energy Corporation
 - Permian Resources Corporation
 - Peyto Exploration & Development Corp.
 - PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
 - PPL Corporation
 - PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
 - PT Bukit Asam Tbk
 - PT Harum Energy Tbk
 - PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
 - PT United Tractors Tbk
 - Range Resources Corporation
 - Reliance Power Limited
 - Sandridge Energy, Inc.
 - SDIC Power Holdings Co., Ltd.
 - Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
 - Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
 - Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
 - Shanghai Electric Power Co., Ltd.
 - Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
 - Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
 - Shenergy Co., Ltd.
 - Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
 - Sitio Royalties Corp.
 - SM Energy Company
 - Sumiseki Holdings, Inc.
 - Suncor Energy Inc.
 - Tampa Electric Company
 - TerraCom Limited
 - Texas Pacific Land Corporation
 - Tohoku Electric Power Company, Incorporated
 - Viper Energy, Inc.
 - Vital Energy, Inc.
 - Vitesse Energy, Inc.
 - Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
 - Whitehaven Coal Limited
 - Wintime Energy Group Co., Ltd.
 - Yancoal Australia Limited
 - Yankuang Energy Group Co., Ltd.
 - Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Uitsluitingen per 1 juli 2025, waarvan green bonds wel zijn toegestaan:
- Aboitiz Equity Ventures Inc.
 - Adani Enterprises Limited
 - AEP Texas, Inc.
 - AEP Transmission Company, LLC
 - AES Andes S.A.
 - AES Corporation
 - AES Panama Generation Holdings SRL
 - African Rainbow Minerals Limited
 - AGL Energy Limited
 - Aksa Enerji Uretim A.S.
 - Alabama Power Company
 - Alberta Energy Co. Ltd.

- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- AltaLink, L.P.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Incorporated
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- Black Hills Corporation
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Brickworks Limited
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CEZ, a. s.
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNX Resources Corporation
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- Consumers 2023 Securitization Funding LLC
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Dayton Power & Light Company
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diversified Energy Company PLC
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Electric Securitization Funding II LLC
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- EWE Aktiengesellschaft
- Expand Energy Corporation
- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.

- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Georgia Power Company
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance (Europe) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guanghai Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Hess Corporation
- HK Electric Investments Limited
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enx Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Lubrizol Corporation
- LX International Corp.
- Manila Electric Company
- Marathon Oil Corporation
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Astra International Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.

- Range Resources Corporation
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- Sinosing Services Pte Ltd.
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- Strathcona Resources Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- TXNM Energy, Inc.
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.

- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.

Normschendingen

Per 1 juli 2025 zijn onderstaande ondernemingen uitgesloten van het relevante beleggingsuniversum vanwege structurele schendingen van internationaal breed geaccepteerde normen.

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Ecopetrol S.A.
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co.,Ltd
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP

- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO Corporation
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO INTERNATIONAL Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- PT Krakatau Posco
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shell Finance US Inc.
- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Landen

Staatsbedrijven die per 1 juli 2025 zijn uitgesloten:

- Al Rajhi Bank
- Al Rajhi Sukuk Limited
- Al Rajhi Tier 1 Sukuk Limited
- ALROSA Capitals JSC
- Arabian Internet and Communication Services Company
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Elm Company
- Federal Hydro-Generating Co. RusHydro PJSC
- GACI First Investment Co.
- Gazprom Neft PJSC
- Gosudarstvennaya Transportnaya Lizingovaya Kompaniya OJSC
- Gulf International Bank B.S.C.
- Inter RAO UES PJSC
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- International Public Joint-Stock Company T-Technologies
- KSA Sukuk Ltd.
- Ma'aden Sukuk Ltd.
- Magnit PJSC
- Magnitogorsk Iron & Steel Works PJSC
- Metalloinvest Finance DAC
- Mining and Metallurgical Company NORILSK NICKEL PJSC
- Mobile TeleSystems PJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS PJSC
- Motiva Enterprises LLC
- MTS International Funding Ltd.
- Navoi Mining and Metallurgical Combine JSC
- NCB Tier 1 Sukuk Ltd.
- NOVATEK JSC
- Novolipetsk Steel
- Oil Co. LUKOIL PJSC
- Open Joint Stock Company Russian Railway
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phosagro Bond Funding DAC
- PhosAgro PJSC
- Promsvyazbank PJSC
- Public Joint Stock Company Polyus
- Public Joint Stock Company Transneft
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Riyadh Bank
- Riyadh Tier 1 Sukuk Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Russian Agricultural Bank OJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II B.V.
- Samba Funding Ltd.
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Company
- Saudi Aramco Base Oil Company- Luberef
- Saudi Basic Industries Corporation
- Saudi Electricity Company
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 5
- Saudi Electricity Sukuk Programme Company
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Company
- Sberbank Russia PJSC
- SCF Capital Ltd.
- Second Generation Company of the Wholesale Power Market Public Joint Stock Company
- Severstal PAO
- SNB Sukuk Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- State Oil Company of the Azerbaijan Republic
- STC Sukuk Company Limited
- SUCI Second Investment Company
- Surgutneftegas PJSC

- Tatneft PJSC
- United Company RUSAL, international public joint-stock company
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- VEB Finance Plc
- VTB Bank PJSC
- Yanbu National Petrochemical Company

De volgende landen worden per 1 juli 2025 uitgesloten.

Country exclusions	Country code A2 (ISO)	Anti-corruption	Human rights	Labour rights	Sanctions
Afghanistan	AF		x	x	x
Azerbaijan	AZ		x		
Belarus	BY		x		x
Burundi	BI			x	
Central African Republic	CF		x	x	x
Equatorial Guinea	GQ	x	x		
Eritrea	ER		x		
Haiti	HT	x		x	
Iran	IR		x		x
Libya	LY	x		x	
Myanmar	MM			x	x
Nicaragua	NI	x			
North Korea	KP	x	x		x
Russia	RU				x
Saudi Arabia	SA		x		
Somalia	SO	x	x	x	x
South Sudan	SS	x	x	x	x
Sudan	SD			x	x
Syria	SY	x	x	x	x
Tajikistan	TJ		x		
Turkmenistan	TM	x	x		
Uzbekistan	UZ				x
Venezuela	VE	x			
Yemen	YE	x		x	
Zimbabwe	ZW				x

Goed bestuur

De volgende bedrijven worden uitsluitingen vanwege goed bestuur.

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)

- DCP Midstream Operating LP
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- POSCO Corporation
- Posco International Corporation
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RTX Corporation
- Serco Group plc
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Westcoast Energy Inc.

7.5. Kwalitatieve toelichting beleid

Aandelen

De ESG maatwerkbenchmark voor Aandelen Wereld ontwikkelde landen is een discretionair mandaat beheerd door de manager UBS, waardoor het eigen MVB beleid van SPF van toepassing is. De instrumenten die benoemd zijn worden dan ook toegepast binnen dit mandaat. De overige wereldwijde aandelenbeleggingen voor ontwikkelde landen en de aandelenbeleggingen voor opkomende markten zijn momenteel, ondergebracht in (multi-manager) beleggingsfondsen bij Russell Investments waarin meerdere institutionele beleggers participeren. Dit betekent dat het niet mogelijk is om de eigen uitgangspunten van het MVB-beleid toe te passen. Wel voert Achmea IM namens SPF een dialoog met ondernemingen in de aandelenportefeuille die internationale normen hebben geschonden. Russell Investments voert een eigen MVB-beleid, bestaande uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, het aangaan van een dialoog met ondernemingen, CO2 reductiedoelstellingen, ESG integratie en het uitsluiten van controversiële wapens clustermunition) en tabak. Russell Investments rapporteert jaarlijks op hoofdlijnen over het gevoerde MVB-beleid. SPF publiceert deze rapporten op haar website. SPF streeft ernaar dat het beleggingsbeleid van externe partijen zo veel mogelijk aansluit bij de MVB-doelstellingen van SPF.

Vastrentende waarden

SPF heeft voor de Europese niet-staats obligatie portefeuille een eigen discretionair mandaat. Dit betekent dat het uitsluitingsbeleid direct wordt toegepast op deze beleggingen. In het hoofdstuk Uitsluiten worden de uitsluitingsgronden die van toepassing zijn uiteengezet. Het normatieve engagementprogramma is van toepassing. De ESG rating van de portefeuille dient minimaal gelijk te zijn aan de ESG rating van de benchmark en er is een klimaatdoelstelling van toepassing.

De wereldwijde High Yield beleggingen zijn ondergebracht in een beleggingsfonds van Achmea Investment Management met onderliggend meerdere externe high yield managers. Hetzelfde uitsluitingsbeleid is van toepassing. Deze uitsluitingen gelden ook voor het Green Bond Fonds en het Lagere Overheden Kasgeldfonds. Voor deze fondsen is normatieve en thematische engagement van toepassing.

Voor staatsobligaties geldt dat niet belegd wordt in obligaties van landen waaraan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en/of de Europese Unie een sanctie heeft opgelegd. Landen worden daarbij op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;
- Machthebbers op systematische en grove wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Het landenuitsluitingsbeleid is van toepassing voor de discretionaire staatsobligaties en EMD. Daarbij worden staatsbedrijven van uitgesloten landen uitgesloten.

Voor EMD LC wordt deelgenomen in twee fondsen, namelijk L&G en Ninety One. Het EMD HC is een mandaat en onder beheer bij PGIM.

Hypotheeken

De hypotheekportefeuille wordt ingevuld middels een fondsbelegging bij SAREF en Dynamic Credit. SAREF reserveert jaarlijks een bedrag om consumenten te stimuleren hun woning verder te verduurzamen. SAREF heeft daarbij een relatief hoge PRI score en het Particuliere Hypotheken Fonds heeft een SFDR classificatie van 8. SAREF heeft ESG geïntegreerd in haar beleid door bijvoorbeeld de koppeling met de Sustainable Development Goals (SDGs).

Alternatieve beleggingen

Bij het selecteren van nieuwe fondsen voor alternatieve beleggingscategorieën houdt SPF rekening met de hiervoor genoemde MVB-uitgangspunten.

Private Equity

Bij de selectie van private equity fondsen beoordeelt SPF zorgvuldig de inspanningen van beheerders op het gebied van ESG en maatschappelijk verantwoord beleggen. Tijdens due diligence wordt veel aandacht besteed aan de integratie van ESG factoren in de organisatie en de processen. Vragen die beantwoord moeten worden zijn: Heeft de beheerder een voldoende duidelijk beleid geïmplementeerd? Worden ESG risico's in kaart gebracht bij de aankoop van portefeuillebedrijven en worden doelstellingen gedefinieerd om positieve impact te creëren? Op welke manier monitort de manager de voortgang en wordt over ontwikkelingen gerapporteerd? Alle private equity fondsen in de portefeuille hebben een gedegen ESG beleid. Aanvullende afspraken over ESG zijn vastgelegd in side letters met de beheerders.

Met ingang van 2022 is er een 5e pijler toegevoegd aan het beoordelingsraamwerk. Een aparte pijler voor alle MVB-gerelateerde aspecten onderstreept het belang van een goede MVB-integratie in zowel de organisatie als in het beleggingsproces. Daarnaast

worden in deze pijler ook verschillende aspecten van het beloningsbeleid beoordeeld. De beoordeling van de verschillende MVB-aspecten is niet nieuw, maar was tot nu toe onderdeel van verschillende andere pijlers.

Tijdens monitormeetings overlegt SPF met de fondsbeheerders over de ontwikkelingen en voortgang op ESG gebied. SPF spoort de beheerders aan transparantie op dit gebied te blijven vergroten en, indien dit nog niet het geval is, zich te committeren aan de UN Principles for Responsible Investment. We zien over de gehele linie dat beheerders steeds meer aandacht aan MVB besteden.

Infrastructuur

Sinds 2020 belegt het pensioenfonds in Infrastructuur via Achmea Investment Management en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling, als bij de uitvoering duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan milieu-aspecten, maar ook aan sociaal-maatschappelijke factoren en aan goed fondsbestuur en transparantie (ESG-criteria). Fondsmanagers worden actief aangespoord te beleggen conform de regels van de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) en deze regels te ondertekenen. Het pensioenfonds heeft er bewust voor gekozen om met haar infrastructuur beleggingen positieve klimaatimpact te realiseren en heeft dit in de portefeuille vastgelegd met een normallocatie van 25% voor de sector duurzame energie. Tevens worden fondsmanagers gevraagd om de CO₂-footprint van hun portefeuille in kaart te brengen, CO₂-doelstellingen te formuleren en hierover te rapporteren.

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe infrastructuurfondsen in haar due-diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. Daarnaast worden aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen bijgewoond en gebruik gemaakt van het stemrecht. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid komen aan de orde zowel op de aandeelhoudersvergadering als door middel van engagement en dialoog rechtstreeks met de fondsbeheerder.

Vastgoed

SPF belegt hoofdzakelijk in indirect vastgoed via a.s.r. real assets investment partners ¹³ en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling (strategische en jaarplannen), als bij de uitvoering (investerings- en desinvesteringsbeslissingen en monitoring) duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan ecologische, sociale en governance (ESG) aspecten .

Voor de vastgoedportefeuille heeft SPF een MVB-beleid op drie ESG-pijlers. Ten aanzien van de E-pijler wil SPF de CO₂-voetafdruk van de vastgoedbeleggingen reduceren. Hiertoe zal de afdruk in toenemende mate in kaart worden gebracht en reductiedoelstellingen worden gesteld. Ten aanzien van de S-pijler wordt geïnventariseerd of fondsmanagers huurders hebben die op de uitsluitingslijst van het pensioenfonds staan en gaat het de dialoog aan met fondsbeheerders over het thema Gezondheid & Welzijn. Dit sluit goed aan bij het thema Gezondheid van SPF. Op het vlak van de G-pijler wordt transparantie gestimuleerd in bestuur en rapportages en wordt aangedrongen op rapportages volgens maatstaven van de European Association for Investors in Non-Listed Real Estate Vehicles (INREV).

Daarnaast speelt informatie uit de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) een rol. Er wordt gemeten welk deel van de vastgoedfondsen participeert in GRESB, welk deel de peer group outperformed en welk deel actief duurzaamheidsdoelen tracht te realiseren met behulp van actiepunten. Ieder jaar worden in de rapportagecyclus de resultaten van de fondsen die deelnemen aan GRESB gedeeld en besproken. Deze scores maar ook andere maatregelen die de fondsmanager neemt in het kader van ESG worden meegenomen in de kwartaalrapportages en beleggingsformulieren van het betreffende fonds.

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe vastgoedfondsen in haar due diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. a.s.r. ip bezoekt namens SPF aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen en maakt actief gebruik van het stemrecht. Twee maal per jaar wordt aan alle fondsmanagers gevraagd of en in hoeverre huurders in hun huurdersbestand aanwezig zijn die voorkomen op de uitsluitingslijst.

Zie voor verder overzicht het MVB jaarverslag over Vastgoed op [de website](#) van SPF.

¹³ Per 1 mei is Sweco Capital Consultants overgenomen door ASR Real Assets Investment Partners

7.6. Normatieve dialoog

7.6.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

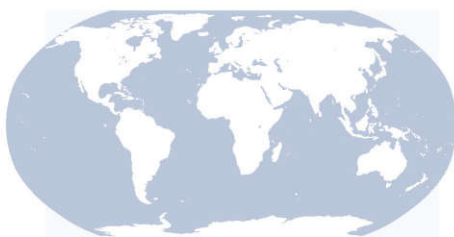
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst**, **schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voortvloeit uit de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkappingsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

19060051

7.6.1.1. Mensenrechtenkwesities en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een '*Verklaring over de rechten van inheemse volken*'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de '*VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven*' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de '*Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*'.

7.6.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

7.6.1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: *"Business should support a precautionary approach to environmental challenges"*, *"Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility"* en *"Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies."* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

7.6.1.4. anti-corruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

7.6.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

GEDETAILEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde zeer ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als zeer ernstig.
Oranje	9	Geverifieerde ernstige schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd. De schending wordt geclassificeerd als ernstig.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

•3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

7.7. Lijst van ondernemingen

7.7.1. Normatieve Dialogen

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1 ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2 Accenture Plc	15-4-2025	Arbeidsnormen
3 Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
4 Alphabet Inc.	16-10-2023	Mensenrechten
Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	17-2-2025	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	17-2-2025	Corruptie
5 AltaGas Ltd.	15-4-2025	Milieu
6 Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
7 Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
8 Anheuser-Busch InBev	15-10-2024	Arbeidsnormen
9 Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
10 Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
11 Bank of America Corporation	1-4-2024	Mensenrechten
12 Bayer AG	16-10-2023	Milieu
13 BlackRock, Inc.	15-7-2024	Mensenrechten
14 Booking.com	15-4-2025	Corruptie
15 Cardinal Health, Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
16 Carrefour SA	15-10-2024	Arbeidsnormen
17 Cencora, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
18 Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
19 Consolidated Edison, Inc.	15-4-2025	Milieu
20 CVS Health Corporation	17-2-2025	Mensenrechten
21 Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
22 Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
23 Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
24	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
25	ENEOS Holdings, Inc.	15-7-2024	Milieu
26	ENGIE SA	15-2-2024	Milieu
27	EXOR N.V.	15-7-2024	Corruptie
28	FAST RETAILING CO., LTD.	17-2-2025	Arbeidsnormen
29	First Quantum Minerals Ltd.	15-4-2025	Milieu
30	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
31	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
32	Hon Hai Precision Industry Co., Ltd.	15-10-2020	Arbeidsnormen
33	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu
34	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
35	JSW Steel Limited	17-2-2025	Mensenrechten
36	Kinross Gold Corporation	1-4-2024	Milieu
37	Marubeni Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
38	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
39	McKesson Corp.	17-2-2025	Mensenrechten
40	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
41	Microsoft Corporation	15-7-2024	Arbeidsnormen
42	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Milieu
43	Mitsui & Co.,Ltd	15-2-2024	Milieu
44	NextEra Energy, Inc.	15-10-2024	Milieu
45	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
46	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
47	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
48	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
49	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
50	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
51	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
52	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Rio Tinto plc	15-10-2024	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto plc	15-10-2024	Milieu

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
53	Robinhood Markets, Inc.	15-7-2024	Mensenrechten
54	Schlumberger NV	16-10-2023	Milieu
55	Seatrium Ltd.	1-4-2024	Milieu
56	Securitas AB	1-4-2024	Mensenrechten
57	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
58	Snowflake Inc.	17-2-2025	Mensenrechten
59	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
60	Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
61	Stora Enso Oyj	15-4-2025	Milieu
62	Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
63	TC Energy Corporation	1-4-2024	Mensenrechten
64	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
65	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
66	Toronto-Dominion Bank	17-2-2025	Corruptie
67	Toyota Motor Corp.	17-2-2025	Milieu
68	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2024	Arbeidsnormen
69	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
70	UBS Group AG	17-7-2023	Mensenrechten
71	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
72	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Arbeidsnormen
73	Volkswagen AG	15-4-2025	Milieu
74	Walgreens Boots Alliance Inc	17-2-2025	Mensenrechten
75	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen

7.8. Afkortingenlijst

Aforting	Uitgeschreven aforting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieुरapportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om te rapporteren over duurzaamheidsaspecten zoals milieu, sociale kwesties en governance. De CSRD stelt eisen aan transparantie, dubbele materialiteit en externe assurance, en vervangt de eerdere Non-Financial Reporting Directive (NFRD).
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om gepaste zorgvuldigheid toe te passen in hun waardeketen op het gebied van mensenrechten en milieu. De CSDDD vereist identificatie, preventie en mitigatie van negatieve impacts, en legt ook rapportageverplichtingen op.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209) .

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.